Актуальні дослідження суспільних наук

Матеріали XII Всеукраїнської
наукової конференції
(м.Умань, 26 березня 2026 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Національний університет «Острозька академія»
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Київський університет імені Бориса Грінченка

АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК

Матеріали
XII Всеукраїнської наукової конференції
(м. Умань, 26 березня 2026 р.)

Умань
Візаві
2026

УДК 303.4(06)
А43

Головний редактор:

Бержанір А. Л., кандидат соціологічних наук, професор, виконувач обов'язків завідувача кафедри соціальних і правових дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Редакційна колегія:

Максимчук О. В., доктор філософії, доцент кафедри соціальних і правових дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Родік Т. П., старший викладач кафедри соціальних і правових дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 8 від 25 березня 2026 р.)

Актуальні дослідження суспільних наук : матеріали XII Всеукр. наук. А43 конф. (м. Умань, 26 берез. 2026 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького [та ін.] ; [голов. ред. А. Л. Бержанір ; редкол.: О. В. Максимчук, Т. П. Родік]. – Умань : Візаві, 2026. – 292 с.

Збірник містить тези доповідей учасників XII Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні дослідження суспільних наук», яка відбулася 26 березня 2026 р. на базі історичного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Матеріали відображають результати досліджень науково-педагогічних працівників, учених, працівників органів державної влади, здобувачів вищої освіти з актуальних проблем суспільних наук та аналізу соціально-політичної і духовно-ідеологічної сфер життєдіяльності держави.

УДК 303.4(06)

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2026

Нижніков Д. І.
СИСТЕМА ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ: СТРУКТУРА ТА РОЗВИТОК (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)……. 206
Павлюк Р. Д.
ПОЛЬСЬКЕ ПИТАННЯ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (1918 р.)……... 209
Священко З. В.
НАЦІОНАЛЬНІ РУХИ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ…… 212
Скрипник О. М.
РОЛЬ ЛАД У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ…… 215
Стефанюк Г. В.
СОЦІАЛЬНЕ ПИТАННЯ В ПОЛІТИЦІ ОУН(Б) В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ…….. 219
Федорів О. П.
ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ – ЗАСНОВНИК ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ…….. 222
Хоменко Д. Д.
СТАНІСЛАВ АДАМЕНКО ТА ЙОГО ВНЕСОК У МОНУМЕНТАЛЬНО-ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ……... 224
Штонда В. Р.
ЖІНКА-МАНДРІВНИЦЯ ЯК СУБ'ЄКТ КУЛЬТУРНОЇ МЕДІАЦІЇ У ЄВРОПІ XIX СТ. (НА ПРИКЛАДІ ПРАЦЬ М. ДОВІ ТА Е. ДЖЕРАРД)… 227
Яковенко К. В.
ПРОЦЕС ОБ'ЄДНАННЯ ІТАЛІЇ У XIX СТ.: ПОЛІТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА МІЖНАРОДНИЙ КОНТЕКСТ……... 229
Яшин В. О.
ІНСПЕКТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ АРХІЄПИСКОПА ВАСИЛЯ (БОГДАШЕВСЬКОГО) У КИЇВСЬКІЙ ДУХОВНІЙ АКАДЕМІЇ (1909–1914 РР.)…….. 232

5. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗНАВСТВА

Анзін Р. О.
ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ ІМПЕРАТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНИХ КОМПАНІЙ У КОНТЕКСТІ ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО КАПІТАЛУ……... 236
Бержанір І. А.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА……. 239
Бондаренко А. О.
САМОЦЕНЗУРА ЖУРНАЛІСТІВ ЯК ФЕНОМЕН БАЛАНСУ МІЖ СВОБОДОЮ СЛОВА ТА НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ…… 243

забезпечує доступ до довгострокових і відносно дешевих фінансових ресурсів, а також супроводжується впровадженням сучасних стандартів корпоративного управління, ризик-менеджменту та звітності. Крім фінансування, міжнародні партнери надають експертну підтримку, що сприяє зміцненню інституційної спроможності аграрних компаній та їх ефективній інтеграції у глобальні фінансові ринки.

Таким чином, фінансова трансформація аграрних компаній у контексті залучення міжнародного капіталу має розглядатися як комплексний процес, що поєднує економічні та фінансово-правові імперативи. Ключовими з них є формування правових умов диверсифікації джерел фінансування, розвиток нормативного забезпечення інтеграції до міжнародних ринків капіталу, удосконалення регулювання фінансової прозорості та звітності, а також впровадження ефективних механізмів управління фінансовими ризиками.

Список використаних джерел:

1. Lipper L., Thornton P., Campbell B. M., Baedeker T., Braimoh A., Bwalya M., Caron P. Climate-Smart Agriculture for Food Security. *Nature Climate Change*. 2014. Vol. 4(1)2. P. 1068–1072. Doi: https://doi.org/10.1038/nclimate2437.

2. Porter M. E., Kramer M. R. Creating Shared Value. *Harvard Business Review*. 2011. Vol. 89(1–2). P. 62–77. Doi: https://doi.org/10.1108/sd.2011.05627aad.006.

3. Gompers P., Ishii J., Metrick A. Corporate Governance and Equity Prices. *Quarterly Journal of Economics*. 2003. Vol. 118(1). P. 107–156. Doi: https://doi.org/10.1162/00335530360535162.

Бержанір І. А.,
кандидат економічних наук, доцент,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

Система управління доходами в бухгалтерському обліку на підприємствах не може ефективно функціонувати без належного нормативно-правового забезпечення.

Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю визначається сукупністю нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне, кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі [1].

Нормативно-правова база регулювання обліку доходів наразі є чисельною та містить значну кількість вимог, дотримання яких є обов'язковим. Характеристику основних нормативно-правових актів, що регулюють облік доходів на підприємствах, наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика нормативно-правових актів, що регулюють облік доходів

Нормативно-правовий акт	Характеристика нормативного документу
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Визначаються методологічні аспекти формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності.
НП(С)БО 15 «Дохід»	Визначено критерії визнання, оцінки, класифікацію доходів для облікових цілей, а також особливості розкриття інформації про доходи у примітках до фінансової звітності.
МСБО 18 «Дохід»	Розкрито сутність доходу, оцінка та класифікація, особливості розкриття інформації про доходи у примітках до фінансової звітності.
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку. Наводяться детальні роз'яснення щодо ведення обліку доходів на підприємстві.

Джерело: узагальнено автором

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи суб'єктів господарювання визначають НП(С)БО 15 «Дохід» та МСБО 18 «Дохід» за напрямами їх визнання, оцінки, складу та класифікації.

Порівнюючи основні положення національних та міжнародних стандартів, слід зазначити, що вони мають багато спільного у критеріях визнання доходу, його оцінки та розкриття інформації про доходи у

примітках до фінансової звітності (відмінністю є класифікація доходів за групами). Розбіжності між стандартами виникають стосовно класифікації доходів.

Так, НП(С)БО 15 класифікує дохід за такими групами: «дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; фінансові доходи; інші доходи» [2]. Однак МСБО 18 розрізняє: «дохід від реалізації товарів; дохід від надання послуг; відсотки, роялті, дивіденди» [3]. Така розбіжність впливатиме на організацію синтетичного та аналітичного обліку доходів діяльності.

В. Г. Васильєва та Д. Ю. Семенюк виокремлюють такі відмінності щодо обліку доходів за НП(С)БО та МСБО:

1) за МСБО при визнанні доходу враховується не тільки юридична сутність господарських операцій, але й економічний зміст, зокрема, переваги та ризики володіння;

2) невідповідність положень виникає, коли товари продані з гарантією. Визнання доходу відбувається в день продажу за НП(С)БО, хоча існує ймовірність майбутніх витрат по гарантіям [4].

Таким чином, попри те, що національні стандарти бухгалтерського обліку ґрунтуються на міжнародних НП(С)БО 15 та МСБО 18 не є тотожними, оскільки структура міжнародного стандарту є значно ширшою, тобто більш конкретизовано певні положення. Тому основним напрямом гармонізації є поступове введення МСБО в облікову практику українських підприємств.

Організація бухгалтерського обліку на кожному підприємстві відбивається у складеній обліковій політиці. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає облікову політику як сукупність принципів, методів та процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Однак на сьогодні відсутні жодні нормативні рекомендації щодо порядку розробки облікової політики. У своїй праці науковці зазначають, що на формування облікової політики впливають такі чинники як: сфера діяльності та галузева належність підприємства; організаційна структура управління та наявність структурних підрозділів, які на підприємстві є центрами доходів; обсяги діяльності та розміри організації; наявність

програмного забезпечення тощо [5].

Слід зазначити, що методичними рекомендаціями щодо облікової політики підприємства передбачено такі елементи політики стосовно доходів: порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг та порядок визначення ступеня завершеності робіт за контрактом. До питань облікової політики підприємства щодо доходів доречно віднести також періодичність віднесення доходів на фінансові результати. Згідно із принципом відповідності, доходи на фінансові результати підприємство може відносити щомісячно, а може робити це щоквартально.

Для обліку доходів підприємства Планом рахунків передбачено пасивні рахунки сьомого класу (рах. 70–78). Синтетичні та аналітичні рахунки призначені для обліку доходів є джерелом для складання форми 2 «Звіту про фінансовий результат (Звіту про сукупний дохід)», тому наприкінці звітного періоду інформація з рахунків 70–78 списується на фінансові результати (рахунок 79). Наприкінці звітного періоду рахунки сьомого класу закриваються й залишку на них немає, тому їх можна віднести до тимчасових, які виконують допоміжні функції та починають новий звітний період з нульового сальдо [6].

Таким чином, нормативно-правове регулювання обліку доходів є важливим чинником ефективної організації бухгалтерського обліку та контролю на підприємствах. Важливою умовою раціональної системи обліку є складена облікова політика, яка місить основні аспекти оцінки, визнання, переліку та складу доходів, а також періодичності їх віднесення на фінансові результати.

Список використаних джерел:

1. Голіков О. І., Миколаєва Н. А. Основи класифікації і методи управління витратами в системі стратегічного управлінського обліку. *Азимут наукових досліджень: економіка і управління.* 2014. № 1. С. 26–30.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» зі змінами і доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text (дата звернення: 10.03.2026).

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290. URL: http://www.minfin.gov.ua (дата звернення: 10.03.2026).

4. Васильєва В. Г., Семенюк Д. Ю. Облік доходів і витрат: напрями гармонізації міжнародних та національних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. *Економічний простір.* 2019. Вип. 147. С. 128–139.

5. Berzhanir I., Yashchuk T., Humeniuk A., Vinnytska O., Skyba H., Metelytsia V. Assessment of Accounts Receivable in the Process of Enterprise Management. *Studies in Systems, Decision and Control*. 2026. Vol 612. P. 433–439. Springer, Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-99466-1_40.

6. Бержанір І. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління доходами підприємства. *Modern economics.* 2025. № 54. С. 22–27. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V54(2025)-03.

Бондаренко А. О.,
здобувачка вищої освіти ступеня бакалавра,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

САМОЦЕНЗУРА ЖУРНАЛІСТІВ ЯК ФЕНОМЕН БАЛАНСУ МІЖ СВОБОДОЮ СЛОВА ТА НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Феномен самоцензури в журналістській діяльності в умовах воєнного стану може бути розглянутий крізь призму правового регулювання свободи слова, професійних стандартів медіа та обмежень, встановлених законодавством з метою забезпечення національної безпеки. З юридичної точки зору самоцензура виникає на перетині конституційного права на свободу вираження поглядів і нормативно визначених обмежень щодо поширення інформації під час війни.

За визначенням А. Коваленка, журналістська самоцензура – це суб'єктивний професійно-психологічний феномен у діяльності журналіста, який полягає в самообмеженні свободи вираження поглядів, що може здійснюватися як на основі власних морально-етичних переконань, так і внаслідок страху і різного роду обмежень, спричинених зовнішніми законними чи незаконними чинниками [2].

Одним із чинників, що сприяють виникненню самоцензури серед журналістів, є залежність від реакції аудиторії на опубліковані матеріали. Навіть суспільно важливі й професійно підготовлені тексти можуть викликати різку негативну реакцію з боку читачів, місцевих мешканців